

zorica džigurski

gospođa i gospodin arčibald

Gospoda je ustala, čujem njene korake. Sada vezuje narandžasti šal oko vrata; pretpostavljam da ne može da gleda neizbrisive godine na vratu, i da u svojoj maslinastozelenoj jutarnjoj haljinu od imitacije japanske svile seda pred masivno ogledalo, na čijoj sivoj mermernoj ploči, potamnelloj od upotrebe i prašine, dotrajavaju četke sa drškama od kornjačevine i zečija šapa, koja više ne služi, i braon fotografije, za koje nikada nisam pitala koga predstavljaju. Ona prvo štitom izvlači obrve po nekoj zamišljenoj liniji, na koži ostaje krivudavi plačni trag, zatim rastire parčetom vate puder koji ne ispunjava duboke zareze na njenom licu i neke pege koje su vrlo slične mrtvačkim. Njene oči me primoravaju da mislim na četrdesetogodišnje žene koje prizelikuju gimnazialce, a oni, videći želju, podležu bez otpora. Mrzim je dok gleda Mišela, ona zna kako on izgleda bez pantalone. Njen jutarnji ritual znam, po koracima i zvezketu prepoznajem sve radnje koje obavlja.

Cetvrtak je i mi zajedno doručujemo. Poverujem da više ne postoji ni jedan drugi dan izuzev četvrtka i da su mu svi drugi dani podređeni, da nema intervala između tih devet i petnaest kada sedamo za sto da bismo zajedno doručkovanje. Na trpezarski sto za dvanaest osoba u mojoj sobi širi damastni stolnjak koji je nekada imao grčku šaru. Doručujemo iz mnogobrojnih polupraznih tanjirila i pijemo čaj iz visokih šolja s tankim diškama. (I mi smo nekada imali visoke šolje, posećeale su na bure sa koljom, kolir je bio neprljatne plave boje, na belom su se, rukom namalani, osmehivali gollišavi andelčići; bile su tako duboke da nisam mogla da ispijem mleko kada bi bile pune; mleko se pravilo od praha i vonjalo je na petroleum i sve druge dućanske mirise, bilo je to nekako posle rata, šolje su bile znak prošlog blagostanja — tako je govorila baba Sofija, nisam tražila od nje objašnjenje, ona je sve svoje izjave ostavljala nedovršenim i nije dozvoljavala da bude pitana.) Uvek je na stolu više noviza i kašičica nego što je potrebno i obavezna kristalna flašica za rum, srebrni poklopac je izgubljen ili prodan, i još nekih komada koji nemaju svrhu i služe samo da bi ispunili praznine na stolu; ona ih čuva u nekoliko kutija, gde je svaki komad umotan u svileni papir od novogodišnjih poklona iz inostranstva.

Red doručka četvrtkom se ne menja. Gospoda seda u začelje; a ja sa njene leve strane; zatim — uzima kesicu čaja, kesica ima konac i kartončić na kraju konca, opušta svoje krivudave obrve i razvlači bolno usne i, onda, uhnjavatiš karton, stavљa kesicu u keramički čajnik, kome je odbijen sisak. Tada nastaje tišina. Još prvič četvrtka shvatila sam da je to deo ceremonijala. U kesici nema dovoljno čaja i stvara se neka ružno obojena voda koja mora da se prohladi da bi je Gospoda usporenim pokretima sipala u visoke šolje. Onda mi dodaje dozu za šećer, od Fliserovog porcelana; u udubljenjima oko drške ima crnila i masnoće, a cvetovi su izbrisani od ruku. Uzimam šećer koji se drobi i ne stiže do šolje, nezgrapnim nožem razmazujem kiselasti sir na tanak kolut hleba — ne mogu da jedem, to se ponavlja kao i sve ostalo, mogla bih da kažem da je sve užezeno, bilo bi to predstava! Ona ponavlja priču o nekom doručku na nekoj terasi nekog hotela u Nici — ja i ne znam gde je Nica i nisam impresionirana; trudim se samo da mi na usnama bude bezizrazni osmeh, ne mislim ništa.

Mogla bih da mislim na gospodin Arčibalda, sanjala sam ga: išla sam ulicom i on se odjednom, naglo i neobjašnjivo, pojavio, kada je bio na svega dva koraka od mene, naklonio se i sa dva prsta dotakao svoj crni popovski šešir opšivena oboda, nije izgovorio ni reč, gledao je samo kroz mene, pomalo bezočno.

Gospodin Arčibald je moj Prvi gospodin; retko mislim na njega, češće na Trećeg gospodina, u čije postojanje nisam sigurna.

Imao je kamašne od sivog filca na izložbi akvarela, kada sam ga sreala. Te večeri kiša je rominjala, u stomaku sam osečala vlagu. Držao je kišobran preko ruke priljubljene uz treće srebrno dugme crnog kaputa. Nije skidao rukavice, tako da se moglo pomisliti da po rukama ima ekceme. Bilo je pretoplo i mučno vlažno. Po meni je bio moj llijgavi zeleni sloj, akvareli su bili diletantiski, voda u raznim tonovima. Pogled nisam uspela da mu uhvatim, mogao je da bude poročan, bio mi je potreban poročan pogled; brkovi su mu bili neprirodno crni i kratko potkresani (da je baba Sofija živila pitala bih je o brkovima konjičkih oficira) i imao je na oker bobice leptir mašnu, delovao je elegantno i nonšalantno, čak i tajanstveno, kao da je sišao sa stranice nekog romana koji nisam čitala. Izmisnila sam da se zove gospodin Arčibald, ime mi se činilo nemogućim i pristajalo je samo mon Prvom gospodinu.

Sklona izmišljaju, već mnogo kasnije, domisnila sam da gospodin Arčibald ima krevet sa baldahinom, a da je na baldahinu nekom predanom rukom izvezena Judita kako nezainteresovan, kao tašnu za popodnevne izlaskе, drži Holofernovu glavu. (Juditu odsutnog izraza lica, možda je to šok od onoga što se samo nekoliko trenutaka ranije dogodilo, otupelost od loše izabranog noža i Holofernovog otpora, mora da se bacakao i neprikladno ponašao — kako njegovu glavu nosi kao tašnu za popodnevne izlaskе videla sam u stanu ruske emigrantkinje koja je davalu časove klavira deci iz srednjih porodica. Majka je po svaku cenu želela, da budem dobro vaspitana, njenim naporima medostajao je samo taj detalj: sviranje klavira. Emigrantkinja je imala „bubukop“ frizuru i kosu neodređene boje između zlatnog i prljavo sivoč, glas joj je bio grub i upućeni su znali da ona ima više nego što je normalno muških hormona, smešnu frizuru je imala samo da bi izgledala mlada, jer muž joj je bio desetak godina kasnije rođen od nje, natvarala ga je u kuhinju, u vreme časova da se ne bi zaljubio u neku

od učenica, njena predostrožnost je bila nepotrebna, jer je on više voleo dečake. Slika Judite je bila velika skoro kao zid, i sva crna i oker, Judita je imala oker haljinu kao staro zlato, verovatno je bila od brokata, i crnu klasičnu pundu, dobro iščesljivanu, Holofernovo lice je bilo oker, crnu kosu je imao malo previše kolmovanu, oči i usta su mu bili polutvoreni, nedostajala je krv. Imala sam utisak da se glava njiše kao tašna u laganoj hodu, Judita ju je držala za jednu loknu. Emigrantkinja je rekla da nemam sluha i odbila je da me podučava, Majka je bila razočarana, a meni je bilo svejedno, da sam iskrena — priznala bih da sam bila čak zadovoljna.)

Gospodin Arčibald bi mogao da ima neki čudni sat od bronze ili mesinga koji svira menuet, a morao bi pred spavanje da čita pikante francuske romane. (Baba Sofija je za jedan sos pun začina i zeleni govorila da ima pikantan ukus, nisam nikada mogla da ga jedem, verujem da bi ga Mišel gutao i posle pričao o njemu kao o velikom dogadjaju, baš kao i kad jede kijevski kotlet ili biftek i sos od sušenih šampinjona; ti sušeni šampinjoni su kao loša boranija puna konaca — nikada ne jedem sa Mišelom.) Zanimljivo je to ze pikante romane, kažem: francuske, jer mislim da su ti najbolji, a i ne znam za druge; gospodin Arčibald poročna pogleda, i u kamašnima od sivog filca ne bi mogao ni da čita neku drugu vrstu literature.

I susret sa gospodinom Arčibaldom dogodio se u jesen, onda kada trajanje nisam merila vremenskim odsecima.

Posle, kada je već postojala Gospoda, a i Mišel, Mišel je bio pre nje, poslednjeg sam srela gospodin Arčibalda — zlobno sam, u trenucima čekanja da se dogodi nešto, mislila o Gospodi i gospodinu Arčibaldu, kao o otmenim ljubavnicima koji svakodnevno pišu ona beznačajna pisamca puna učitivih fraza i blistavih izraza ljubavi (uvek su mi se dopadale knjige bez nekog literarnog značaja, ali prijatne za čitanje, prvo bih čitala srećni završetak, da bih mogla biti spokojna) — na finoj ružičastoj hartiji koja vonja na promincle i tonikume; da u pet sati svakog popodneva odlaze u kafe u kome bi bili veliki kristalni lusteri, posuknuli od dama dobrih cigareta, i male udobne fotelje od zelenog somota — volim zelenu boju — na „jauznu“, mogli bi da piju belu kafu sa šlagobrom, Gospoda bi se opredeliла za neki od engleskih čajeva uvezenih iz nekog dela Imperije, za nju je Engleska još uvek Imperija, uopšte nema predstavu o odumiranju kolonijalizma, niti je to interesuje; a kada kesteni počnu da padaju, sanjivim ulicama vozili bi se iznajmljenim fijsakerom, kako to već otmenim ljubavnicima dolazi. U toj mojoj priči o Gospodi i gospodinu Arčibaldu (uvek sam bila dokona i imala vremena da izmislim, danima bili ostajala u krevetu, pokušavajući da budem bolesna, a, istovremeno, strahujući od bolesti, bilo je prijatno samosažaljenje koje se javljalo, pušila bih kradom u krevetu; Mišel kaže da sam to naučila iz loših američkih filmova, on uvek zaboravlja da sam ja sve naučila iz filmova i lepih knjiga srećnog završetka; ipak, najviše toga sam izmisnila) on je bio rentijer koji je prodao svoju englesku drogeriju. Gospoda je imala jednog engleskog drogerista u svoje vreme, pokazala mi je jedan termometar koji je zaostao iz tog vremena; ništa izuzetno; ruke su joj drhtale dok ga je tražila u nekoj od svojih kutija i odmativala iz svilenog papira, pokušavala sam da budem nezainteresovana, mada me je ta epizoda njenog života zanimala — nikada ne pitam ono što me interesuje i valjda zato ništa ne saznajem do kraja, kada Mišel odlazi uvek mislim da će ga pitati kada će ga ponovo biti, ne mogu da ga pitam, uvek ga samo čekam. Gospodin Arčibald bi, u mojoj priči, u svojim poznim danima, kada bi imao lumbago ili nešto slično, sreća Gospodu — da bi se svedogdido među njima.

ISL bi na koncerte i pomalo izgubljeni slušali muziku romantičara, slagali bi se u mišljenju da posle romantičara u muzici ništa nije stvoreno. (Ja ne znam — posle mog neuspeha kod emigrantkinje sa „bubukopom“, ako se to tako može nazvati, jer — tih dana baba Sofija je govorila da je taj neuspeh sreća za sve u kući i nije dalje objašnjavala, ona nije voleda mnogo da komentariše svoje izjave, tako da mi je ostao malo nejasan njen odnos prema muzici; na koncertima mi smeta svetlo i ušljena napregnuta lica, moram da pazim da se ne otkrije moja prevara, a takav napor ne mogu sebi da odozvolim — Dakon je govorio o muzici, kod njega je bio snaćen glas on je govorio basom a pevao tenorom što je neverovatno, nisam ga slušala kada je govorio, imao je glatku kožu.)

Gospodin Arčibald bi posećivao Gospodu sredom u pet sati, donosio bi joj mimoze (mimoze za mene nisu nikakvo cveće, ali — ljubavnici donose samo skupo rezano cveće); on bi odabirao mimoze samo radi stila; zvonio bi jedva čujno da ga ne primeti Gros Bert, tako Gospoda zove Kečkićku; Gospoda bi svojim ogromnim iškustvom prikrivala požar uzbudnja koji bi izazivaju taj dolazak (mislim da su žene moćne u prikrivanju tih požara, one su samo prividno mirne i nedotaknute, dopada mi se ta njihova najveća laž, one još na vratima čeznu da budu doticane i razgoljene) izvijala bi svoje naglancane obrve i pučila usta, okružena zracima karmina. Gospodin Arčibald bi se naškolio i svojim istanjennim usnama papirno šušketavo dočekao njeni pegavu ruku, a ona bi, iako je stalno gledala u njih, ushićeno, kada da tek u tom trenutku otkriva nešto nevideno, grecavim glasom zahvaljujući da već uvele mimoze.

I onda bi, jedne jeseni, pošli na dugu putovanje. Izvadila bi iz omrana u mojoj sobi veliku okruglu kutiju za šešire, sada u njoj čuva neupotrebljive čarape, i spakovala bi svoja dva šešira: malo užutelj od belog saten-dišesa za pozorište, na njemu je samo jedna omanja mrlja, koju može da skrije dobro odabrani cvet, i onaj drugi, crni, od veštacke slame, velikog oboda i s diskretnim velom, koji upotrebljava samo za elegantne pogreve; na glavu bi stavila treći, onaj koji nosi svaki dan, golubije boje, a koji nije kompletan bez igle od mesinga skupocenog izgleda, inače vrlo jetinno kupljene na svadbenom putovanju po Grčkoj; ponela bi i šundu od kari-kili, malo olinjalu na kraju rukava, što se i ne vidi; on bi poneo kisobran i kamašne od sivog filca i neki od svojih romanova. Otišli bi na neku terasu nekog hotela u Nici, ili Lozani, ili Ženevi, ili već tamo negdje, ili sasvim svejedno kuda. Bila bi jesen, i ja bih i dalje bila sama — nisam pitala Mišela kada će ga ponovo biti, znam: on mora doći, jer ga samo ja čekam. Gospoda je dva puta kucala, moram ustati, danas je četvrtak i mi zajedno doručkujemo — ona neće oputovati. Mišel neće doći.

(Odlomak iz DNEVNIKA)